

SƏİDƏ QURBANOVA

ADU

Rəşid Behbudov 134

e-mail: Elmveinnovasiya@yandex.com

**İNGİLİSDİLLİ İQTİSADI DİSKURSUN MÜASİR LİNQVİSTİK
PARADİQMADA ROLU
XÜLASƏ**

Dilçilik elmində tədqiqatlara nəzər salsaq, onlardan biri də diskurs anlayışıdır. Diskurs təhlili yazılı, şifahi yanaşmalarda həyata keçirilir.

Məqalədə ingilisdilli iqtisadi diskursun linqvistik paradıqmada rolundan bəhs edilir. Burada ritorik vasitələr, deyktik elementlərin mətnyaradıcı imkanları araşdırılır. İqtisadi mövzuda kiçik mətn parçaları təhlilə cəlb edilərək, araşdırılır.

Eyni zamanda mətn və diskursu fərqləndirən məqamlar nəzərdən keçirilir. Diskurs təhlilinin daha geniş müstəviləri əhatə etdiyi qeyd edilir.

Nəzərə çatdırılır ki, şəxsin təqdimatında kommunikativ situasiyanın rolu əsas şərt hesab olunur. Burada koqnitiv effekt baxımından daha məhsuldar olan diskurs strategiyalarından bəhs edilir. Diskursun psixoloji və ya koqnitiv cəhətdən öyrənilməsi onun fəal, üslubi, arqumentativ təhlilindən fərqlənir. Bu zaman diskursun strukturunu təsvir edən abstrakt kateqoriya və qaydalar deyil, dil istifadəçilərinin mental ifadələri paylaşılır. Diskursa psixoloji yanaşma onun empirik anlamını nəzərdə tutur, yəni diskursun strukturuna strateji yanaşmaq əvəzinə, diskursun yaranmasını ona daxil olan sözlərin, cümlələrin və digər vahidlərin mənasının anlaşılmasına yönəlmiş cəhd, mental aktların ardıcılığı kimi öyrənir.

Beləliklə, ritorik vasitələr də təkə semantik cəhətdən deyil, biliklərin koqnitiv proses və ifadəsi ilə izah olunmalıdır.

Başqa sözlə desək, diskursun anlaşılması və yaranması təkə baxışlara görə deyil, həm də kontekstual səbəblərdən kommunikasiyanın koqnitiv aspektlərinin öyrənilməsi üçün məqsədəuyğundur. Aparılan tədqiqatlarda verbalizasiyanın strukturu və üsulları, dinamikası, konseptin əlamətləri, representasiyanın dil vasitələri, habelə, struktur-məzmun modelləşməsinin vasitələri təhlil olunmuşdur.

Tədqiqatçılar konseptin müxtəlif komponentlərini müəyyənləşdirməyə çalışmışlar. Buraya emosional, ideoloji, koqnitiv, aksioloji komponentləri aid edirdilər. Monoloji nitqin dialoqlaşdırılması və dinləyicinin daxili aktivliyi ritorik suallar, sual-cavab gedişi və ya təhkiyə sualının yaranmasına səbəb olur. Bu təkrar intensional komponent kimi mətn ötürücüsünün nitq mədəniyyətindən asılıdır, dinləyicini

məlumatlandırmaq, onun davranışına təsir etmək, emosional və nitq reaksiyasını stimullaşdırmaqdan ibarətdir.

Beləliklə, linqvistik konseptuallaşmada həm qrammatik, həm də üslubi vasitələr iştirak edir.

Açar sözlər: diskurs, ünsiyyət, dil, söz, nitq

Qeyd edək ki, diskurs təhlili yazılı və ya danışq dilinin sosial kontekstə münasibətlərdə öyrənilməsidir. Bu dilin real həyati situasiyalarda dərkinə yönəldilir.

Diskursiv təhlildə aşağıdakılara fokuslanmaq lazımdır:

- müxtəlif dillərin məqsəd və təsirləri;
- ünsiyyətdə mədəni qaydalar;
- inanc və dəyərlərin əlaqəsi;
- dil istifadəsinin sosial, siyasi, iqtisadi və tarixi kontekstdə əlaqəsi;
- təhlil zamanı dil funksiyalarının istifadəsi və müxtəlif sosial kontekstlərdə mənanın yaranması.

Burada ton və mimika kimi ünsiyyətin qeyri-verbal aspektləri nəzərə alınmalıdır. Dil istifadəsindəki qaydalara fokuslanan linqvistik yanaşmadan fərqli olaraq, diskurs təhlili dilin kontekstual mənasını vurğulayır.

Eyni zamanda ünsiyyətin sosial aspektlərinə, yəni insanların spesifik effekt əldə etməsi üçün faydalı olan üsullara yönəldilir. Məsələn, etibar etmək, şübhə, emosiyalar, konfliktlər və s.

Diskurs təhlili dilin kiçik vahidlərini deyil, daha geniş müstəviləri əhatə edir. Buraya mətnlər və onların topluları, söhbətlər və s. aiddir. Seçilmiş mənbələr multipl səviyyədə təhlilə cəlb edilə bilər. Bu təhlillər mətn üzərində iş zamanı məzmun təhlilləri aparan sistematik metodlardan fərqli olaraq keyfiyyət və interpretiv metoddur. Burada materialın özü və kontekstual biliyin detalları üzərində interpretasiyalar aparmaq mümkündür.

Prof. Ə. Abdullayev yazır: “Mətn diskursun təzahürünün (ünsiyyət fəaliyyətinin) müşahidəsi və qeydə alınmasında yeganə imkandır. Bununla yanaşı, o kommunikanların beynindən keçən və nəticə etibarilə də müəyyən sosial dəyişikliklərə gətirib çıxaran informasiya hasilatının müşahidə olunmayan koqnitiv prosesləri də özündə ehtiva edir. “Diskurs” termininin belə işlənməsi əslində bir məhfum kimi onun bir qədər yüklənməsinə gətirib çıxarır[2, s.182].

Bir çox tədqiqatçılar diskursu müxtəlif cəhətdən izah edirlər. Bəziləri bunların izahını aşağıdakı kimi təqdim edirlər:

- 1) cümlədən kənar bir şey
- 2) dil istifadəsi
- 3) geniş hazırlığa malik sosial təcrübənin, qeyri-dil və qeyri-spesifik dil detallarının daxil olduğu məkan[6, s.1-7].

Filoloji ədəbiyyatda diskurs aşağıdakı kimi xarakterizə olunur:

1. Diskurs öz strategiyalarına görə seçilir.
2. Diskurs nitqi tam şəkildə əhatə etmək imkanına malikdir.
3. Diskurs bir dildən başqa dilə ümumi vahid kimi tərcümə edilir.
4. Diskurs nəinki şərlərin ritmika və metrikası, qafiyənin təşkili, hətta poetik aspektdən xüsusi dil spesifikasiyasına malikdir.
5. Diskurs bəzi situasiyaların struktur spesifikasiyasına malikdir.

Qeyd edək ki, diskursun özünün sinonimik əvəzlənmələri, həqiqət qanunları, etiketləri vardır. Ənənəvi fransız dilçiliyində diskurs “termin” sözü ilə sinonim götürülürdü. Amma kommunikasiya, sosiolinqvistika, psixolinqvistikanın inkişafı ilə bağlı yeni mənalar da kəsb etməyə başladı. A.Məmmədov, M. Məmmədov yazırlar: “Diskursda zaman, məkan və şəxs kontinuumunun dinamizmi yenilik gətirir. Yeni zaman, yeni məkan və yeni şəxs adətən yeni meyarlarla müşayiət olunaraq yeni mənaların yaranmasına səbəb olur. Nəticədə sonsuz sayda yeni məcazi mənalar törənir. Bu mənada Soyuq Müharibə metaforik ifadəsi maraq kəsb edir. Bu məcaz, ənənəvi olaraq, yalnız ideologiyayı deyil, həmçinin zamanı və məkanı konseptuallaşdıran ritorik vasitə kimi nəzərdən keçirilir. Subyektiv dəyərlər sistemi çərçivəsində məcazi məna yeni meyar qazanaraq diqqəti diskurs iştirakçılarına yönəldir[3, s.88].

Məlumdur ki, diskursun təşkilində deyktik elementlərin də rolu böyükdür. Əvəzliliklər, zərflər, artikllər deyktik elementlər sayılır. Deyksislər “nəzakət” konsepti baxımından da vacib rola malikdirlər. Belə ki, burada şəxs əvəzlilikləri sosial münasibətlərdə indikatorlar rolunu oynayırlar.

Akademik K. Abdullayev yazır: “Komponentlərin tekstdaxili əlaqələrinin güclü ifadə vasitəsi kimi deyktik elementlər çıxış edir. Bu deyktik elementlər işarələrin bir-birinə və kommunikasiya aktının digər üzvlərinə olan münasibətini yaradan işarəedici funksiyaya malikdirlər[1, s.237].

Faktiki olaraq, şəxs, yiyəlik və qayıdış əvəzlilikləri təkcə siyasi diskursda deyil, şəxsin deyktik təqdimatında, həmçinin media, iqtisadi diskursda da mərkəzi nöqtədir.

Əsas nitq hissələrinin aktuallaşması və onların mətnyaratma imkanları arasında əvəzliliklər daha çox rol oynayır. Bu məsələ ilə əlaqədar dilçilər K.Abdullayev, Ə.Abdullayev, A. Məmmədov, Ə. Xəlilov və digərlərinin xüsusi rolunu qeyd etmək lazımdır.

Qeyd etməliyik ki, aktualizatorun əksinə olaraq deaktualizator kimi təqdim etdiyimiz termin aktuallaşdırmanın əksinə, aktuallaşdırmamağa xidmət göstərən vasitədir[1,s.116]. Bu tipli deaktualizatorlar cümlədə aktual üzvlənmənin yəni, temanın ayrılmasına xidmət edirlər. Hər hansı bir üzv, hər bir formal-qrammatik vasitə diqqəti temanın üzərinə çəkirsə, o zaman rema da təbii şəkildə ayrılır.

Deaktualizator kimi özünü göstərən elementlər sırasında ilk növbədə kontekst (mətn) qurulmasına xidmət göstərən çox vacib deyktik elementləri göstərmək mümkündür.

Deməli, deytik - əvəzliliklə ifadə olunmuş elementdir. Buna görə də böyük kontekstin quruluşuna xidmət edib, işləndiyi cümlədən əvvəlki cümləyə işarə edərək, cümlələr arasında əlaqə yaradır, əvvəlki cümlənin sonrakı cümlədə təmsilçisinə çevrilir.

Akademik K. Abdullayev eyni adlı əsərində yazır: "Aydın bir həqiqətdir ki, hər hansı bir bütöv haqqında hərtərəfli təsəvvürə malik olmaq üçün bu bütövü xırdalığlarına qədər analitik təhlilə cəlb etmək lazımdır və əksinə bizim hissələr, xırdalıklar haqqında biliyimizin dərəcəsi, onların əhatəsi, sinfi, yəni içində olduqları bütöv haqqında olan təsəvvürümüzdən asılıdır [1, s. 28].

Son onillikdə diskurs mövzusu onun daha çox sosial, yoxsa fərdi təcrübə olması ilə bağlı xeyli mübahisələrə səbəb olmuşdur. Bu sahədə aparılan tədqiqatlar diskursun sırf sosial fenomen olduğunu bildirir. Lakin eyni vaxtda belə sosiolinqvistik baxışlara qarşı çıxanlar da oldu. T.Van Deyk də sosial quruluşla diskurs quruluşu arasında birbaşa körpü olduğunu qeyd etmişdi [4, s.4].

Biz diskurs qurmaq üçün koqnitiv biliklərimizi aşağıdakı kimi qruplaşdırma bilərik:

- Göndərici diskursda anlam və interpretasiya üçün müəyyən linqvistik və ritorik vasitələri cəlb edir;
- Qəbuledici diskursun təşkili prosesində yeni biliklərdən istifadə edir;
- Mətn qəbuledicisi köhnə biliklə yeni biliyin sinerjisinin (synergy) nəticəsi olaraq ümumi diskurs haqqında mental təqdimatlar əlavə edir.

Düzdür, konseptualizasiyada deytik ifadələrin rolu da tədqiqatçıların hədəfi olmuşdur, lakin diskursiv-koqnitiv paradigma axınında uzun müddət qala bilməmişdir. Deyksis praqmatikada, semantikada vacib sahə sayılır.

Dilçilikdə deyksis sözlərə və ifadələrə istinad edilir. Bu bəzi sözlərin xüsusi funksiyasıdır ki, onların denotatları bir diskursdan digərinə dəyişir. Hər hansı mənanın əhatə olunmasında kontekstual informasiya tələb edən söz və ifadələr deytik adlanır. Deytik məlumatlar səslənmənin interpretasiyası üçün vacib sayılır.

Deytik sözlərə ən bariz nümunə əvəzliliklərdir. Xüsusi şəxs və fiqurları təcəssüm etdirə bilməyən çoxlu əvəzliliklər vardır. Məsələn, əgər kimsə "you" və "me" əvəzliliklərini çərçivədən kənarında səsləndirsə digərləri bu əvəzliliklərin kimə istinad olunduğunu bilməyəcəkdir. Amma biz kontekstin əvvəlində adlar qeyd etmiş olsaq, dərhal hansı şəxslərə müraciət olunduğu aydınlaşacaqdır. Onlar insan münasibətlərinin linqvistik təcəssümüdür. Danışan elə bir əvəzlilik seçməlidir ki, həmin əvəzlilik sosial cəhətdən qəbul edilsin. Sosial interaksiya zamanı müvafiq əvəzliyin seçilməsi çox vacibdir. Belə ki, bu əvəzlilik ətrafında olan insanlarla münasibətdə şəxsin sosial statusunu simvolizə edir. Deyksis eksoforanın (exophora) formasıdır. Spesifik olaraq deyksis nitq hadisəsini təqdim edir. Müxtəlif deytik ifadə növləri vardır. Deytik ifadələr söz və ya fraza şəklində vaxta, danışanın yerləşdiyi məkan və ya situasiyaya aid olur. Məsələn: this, that, those, these, now, then. Deytik ifadələrdə deytik sözlər istifadə edilir. Deytik söz mənanın bəzi elementlərini situasiyadan götürür. Onun əmələ gəlməsinin ümumi fenomeni deyksis

adlanır. İngilis dili deyksisi şəxs əvəzlilikləri, işarə əvəzlilikləri və zamanla ifadə olunur.

Deytik sistemin təşkilində bəzi ifadələr vardır ki, fundamental əhəmiyyətə malikdirlər: This, that → here, there.

Növbəti zaman deyksisidir. Buraya “now, then, soon” daxildir.

Qeyd edək ki, “last, next” sözləri distal xarakterə malikdir.

Xəyali şəxsi təqdim etmək üçün media mətnini göndərən “you” əvəzliyindən istifadə edir. Bu əvəzliyin qəfil peyda olması dilemma yaradır. Bir tərəfdən bu diskurslarda personifikasiya (personification) vacibliyinə əlavə qiymət verir, digər tərəfdən şəxsi sosiallaşdırır. Amma, “you” daha konkret şəkildə də meydana çıxma bilər. Məsələn:

Hang on George! What will the robots do with your billions?

And the reason you don't hear about the following anomaly, the reason it isn't debated every morning on the Today program on Radio 4, or in Parliament, is that it only affects those of us who are not rich (The Mail on Sunday, June, 17, 2012, p. 24).

Əlbəttə, bu cür diskurs strategiyası koqnitiv effekt baxımından daha məhsuldardır.

Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, bu mətn sosial deyksis baxımından maraqlıdır.

Növbəti özündə diskurs strategiyası ehtiva edən nümunəyə nəzər salaq:

1) *You merely look after it for the next generation (Financial Times, Saturday, June, 9, 2012, p. 11).*

2) *Only we give you 100 pounds the day you switch, plus 5 pounds each month. It's even easier with our top rated switching service (The Mail on Sunday, June, 17, 2012, p. 38).*

3) *You won't find a better price with your network.*

Bu mətnin göndəricisi “you” şəxs əvəzliyini əlavə personifikasiya üçün işlətməmişdir. Baxmayaraq ki, diskurs iştirakçılarının alicənablıq, yaradıcılıq, karizmanın dərəcəsi, ideologiya, mədəni, yaş, cins, irq və sosial status, eləcə də hazır media alətləri kimi fərdi və sosial xüsusiyyətləri çox vacibdir, şəxsiyyət diskursunun təqdimatında müvafiq kommunikativ situasiyanın olması daha vacibdir.

Şəxsiyyətin deylik təqdimatı koqnitiv prosesdə alətdir. Bu da diskursda subyektivliyin universal dominantlığıdır. Müvafiq diskurs strategiyaları üçün diskursda məqsədə tam nail olmaq üçün deylik ifadələrdən necə istifadə etmək bacarığı vacib sayılır [4, s.200].

Antik ritorlar müasir dilçilikdə ritorik fiqurlar adlanan xeyli sayda fiqurlar sistemi təqdim etmişlər. Onlar müasir kommunikasiya “üçölçülü”-“nə demək, harada demək və necə demək” nəzəriyyəsinin konseptual bazisini qoymuşdular. Dil ifadələrinin müxtəlif forma imkanlarının qəbul edilməsi, müxtəlif ritorik vasitələrin seçilməsi və onlardan istifadə olunması məsələsi önə çəkilmişdir.

İşgüzar iqtisadi yazışmalarda ritorik vasitələr müəyyən məna çalarlarını ifadə etmək baxımından diqqət çəkir. Məsələn, litota yüksək və ciddi baxış, yoxlama haqqında

xəbərdarlıq edir. Bundan əlavə, metafora və epitetlər də ingilisdilli iqtisadi yazışmalarda mühüm rola malikdir.

Aşağıdakı nümunələrə nəzər salmaq:

Dealers who have displayed our brightly coloured range have reported good sales even in the present season, when hardware sales are usually at their lowest (Hindistan, Widelinks Inc)-epitet.

However we certainly seem to have slipped up badly with your consignment (ABŞ, Burdick Inc). –metafora .

Beləliklə, dil özü öz fiqurları vasitəsilə dinləyiciyə psixi, emosional təsir vasitəsinə çevrilir. Bu baxımdan arqumentlərin inandırıcılıq texnikası ilə yanaşı ritorik üsluba da xüsusilə diqqət yetirilməlidir.

Əminliklə qeyd etmək lazımdır ki, üslub və arqumentin mahiyyəti birbirindən ayrılmazdır. Antik ritorlar nitq və təfəkkür fiqurlarına bərabərhüquqlu yanaşırdılar. Onların baxışlarına görə, üslub vacib arqumentativ məqamları gücləndirmək və bəzəmək üçün texniki vasitə idi. Onlar hətta antiteza və paralelizm kimi xüsusi ritorik vasitələri ayırırdılar ki, bu da xüsusilə emosional və məntiqi təsirin hakim mövqe tutduğu hüquqi diskurs üçün xarakterikdir. Ritorikada metaforaya onun məxsusi emosional təsirinə görə xüsusilə böyük diqqət ayırır, çünki metaforalar nəinki emosional çalarlıq əmələ gətirir, onlar həm də məntiqi toxunulmazlığa dəymədən əqli qabiliyyətə bütövlük gətirir.

Beləliklə, yerli-yerində istifadə edilmiş obrazlı ifadələr nitqə olan marağı artırır, dinləyici ilə effektiv psixoloji kontaktın təmin olunmasına, inandırıcı təsirin yaranmasına təkan verir.

“Families out of fashion (The economist March 4th 2000)” adlı ingilisdilli mətindəki metaforik ssenarinin gedişinə diqqət yetirək. Dəbli paltarların və aksesuarların təqdim olunduğu məkan fashion house” və ya cottage industry sözlərinin işlənməsinə nəzər yetirək.

Krizia, a fashion house based in Bergamo, is run by a septuagenarian, Mariuccia Mandelly, and her husband, who have no heirs. Now, however? Luxury goods are being transformed from a cottage industry into a multi-branded business run by professional managers.

Buradan aydın olur ki, bütün dil faktları məlumat ötürmək üçün hazır vəziyyətdə olur.

Yeri gəlmişkən, tədqiqatlarda qeyd edilir ki, iki cür diskurs tədqiqatçıları vardır ki, onlar mikro-sosioloji və makro-sosioloji sahədə diskursu araşdırırlar. Mikro-sosioloji diskurs tədqiqatçıları hesab edirlər ki, diskurs mətnlərin kontekstuallaşmasında proses və təcrübədir. Dilin istifadəsi zamanı nitq aktlarının produksiyası və ya geri dönüşüdür. Makro-sosioloji diskurs nəzəriyyəçiləri isə belə

hesab edirlər ki, diskurs sosial auditoriyanın əldə etdiyi verbal və qeyri-verbal təcrübədir.

Qeyd edək ki, “təhlillər nəzəriyyəsi” termini məkan və araşdırılan obyektin ölçü və şkalasına işarə edir. Sözü gedən bu məsələlər aid olduqları sahələrdə tədqiq edilmişdir.

Sosiolinqvistikada, xüsusilə, diskursiv təhlillərdə makro səviyyə inanc, ideologiya, sosial quruluş və müxtəlif təşkilatlara aid edilir.

Ünsiyyətin mezo vahidləri isə təcrübənin müxtəlif qrup və təşkilatlar tərəfindən işlənilib təqdim edilməsidir. Məsələn, diskursun və ya janrın müxtəlif növlərini buna misal göstərmək olar. Mikro səviyyə xüsusi lokal interaksiya aktı olub, iştirakçılar arasında sintaktik, interaktiv, fonoloji, leksik mənbədən yararlanan və bu sahədə spesifik diqqətə malik olanlara işarə edir. Məsələn, N. Kuplond (2001) oxşar halların yer aldığı səviyyələri bu cür qeyd edir. O makro səviyyə dedikdə sosio -mədəni freymi, mezo səviyyədə janr freymi, mikro səviyyədə qarşılıqlı freymin adını çəkir[5, s.185].

Sonda isə belə nəticəyə gələ bilərik ki, diskurs bildiyimiz dil bacarıqlarından necə istifadə etməyimiz haqqında biliklərdir. İqtisadi yazışmalarda bu biliklərdən düzgün istifadə göndərilən sənədlərin anlaşılıqlı, yığcam, konkret olması ilə nəticələnir.

ƏDƏBİYYAT

Azərbaycan dilində

1. Abdullayev K. Azərbaycan dili sintaksisinin nəzəri problemləri. Bakı: Maarif, 1999, 281 s.
2. Abdullayev Ə. Aktual üzvlənmə, mətn və diskurs. Bakı: Zərdabi LTD MMC, 2011, 272 s.
3. Məmmədov A., Məmmədov M. Diskurs Tədqiqi. Bakı: 2016, 111s.
4. Дейк Т.А., ван. Язык, познания, коммуникация. М: 1989, 200с.

İngilis dilində

5. Coupland, Nicolas. Language, situation and the relational self. In: Eckert, P. Rickford, J. R.(eds). Style and Sociolinguistic. Variation. Cambridge: Cambridge University Press, 2001, pp. 185-210
6. Tannen Deborah, Hamilton Heidi, E., Schiffrin, Deborah.. Introduction to the first edition. In Tannen Deborah, Hamilton Heidi, E., Schiffrin, Deborah.(eds). The Handbook of Discourse Analyses. John Wiley and Sons, Bloomsbury, 2015, pp.1-7

Gurbanova S.

Summary

THE ROLE OF ENGLISH ECONOMIC DISCOURSE IN THE MODERN LINGUISTIC PARADIGM

If we look at recent research in linguistics, one of them is the concept of discourse. Discourse analysis is performed in written and oral approaches.

The article discusses the role of English-language economic discourse in the linguistic paradigm. Here are studied rhetorical means, text-forming possibilities of deictic elements. Small fragments of the text on economic issues are analyzed and studied.

At the same time, the points that distinguish text and discourse are considered. It is noted that the analysis of discourse covers a wider range.

It is noted that the role of the communicative situation in the presentation of the person is the main condition. It discusses discourse strategies that are more productive in terms of cognitive effect. Psychological or cognitive study of discourse differs from its active, stylistic, argumentative analysis. In this case, the general expressions are thoughtful expressions of the language speakers, and not abstract categories and rules that describe the structure of discourse. Psychological approach to discourse implies its empirical meaning, that is, instead of a strategic approach to the structure of discourse studies the formation of discourse as an attempt to understand the meaning of words, sentences and other units, consequently.

Thus, rhetorical means should be explained not only semantically, but also by the cognitive process and expression of knowledge.

In other words, the understanding and elaboration of discourse is purposeful not only for glances, but also for the study of cognitive aspects of communication by contextual reasons. The study analyzed the structure and methods of verbalization, dynamics, specificity of the concept, linguistic means of representation, as well as means of structural-content modeling.

Researchers have tried to highlight the different components of this concept. They included emotional, cognitive and axiological components. The dialogue of the monologue and the internal activity of the listener lead to rhetorical questions, sessions of questions and answers or leading questions. This repetition as an intensive component depends on the speech culture of the text transmitter, which is involved in informing the listener, influencing his behavior, stimulating emotional-speech reactions.

Thus, both grammatical and stylistic devices are involved in linguistic conceptualization.

Key words: discourse, communication, language, word, speech

Гурбанова С.

РЕЗЮМЕ
РОЛЬ АНГЛОЯЗЫЧНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО
ДИСКУРСА В СОВРЕМЕННОМ
ЛИНГВИСТИЧЕСКОМ ПАРАДИГМЕ

Если мы посмотрим на недавние исследования в области лингвистики, то одним из них является понятие дискурса. Анализ дискурса проводится в письменном и устном подходах.

В статье рассматривается роль англоязычного экономического дискурса в языковой парадигме. Здесь изучаются риторические средства, текстообразующие возможности дейктических элементов. Анализируются и исследуются небольшие фрагменты текста по экономическим вопросам.

При этом рассматриваются моменты, которые отличают текст от дискурса. Отмечается, что анализ дискурса охватывает более широкий круг.

Отмечается, что роль коммуникативной ситуации в презентации личности является главным условием. В ней обсуждаются дискурсивные стратегии, более продуктивные с точки зрения когнитивного эффекта. Психологическое или когнитивное изучение дискурса отличается от его активного, стилистического, аргументативного анализа. В этом случае общими являются мысленные выражения носителей языка, а не абстрактные категории и правила, описывающие структуру дискурса. Психологический подход к дискурсу предполагает его эмпирическое значение, то есть вместо стратегического подхода к структуре дискурса изучает формирование дискурса как попытку понять значение слов, предложений и других единиц, последовательности мыслительных актов. .

Таким образом, риторические средства должны объясняться не только семантически, но и познавательным процессом и выражением знания.

Другими словами, понимание и возникновение дискурса целесообразно не только для взглядов, но и для изучения когнитивных аспектов общения по контекстуальным причинам. В исследованиях проанализированы структура и способы вербализации, динамика, особенности концепта, языковые средства репрезентации, а также средства структурно-содержательного моделирования.

Исследователи пытались выделить различные компоненты этого понятия. Они включали эмоциональный, мировоззренческий, когнитивный и аксиологический компоненты. Диалог монолога и внутренняя активность слушателя приводят к риторическим вопросам, сеансам вопросов и ответов или наводящим вопросам. Этот повтор как интенсивный компонент зависит от речевой культуры передатчика текста, заключающейся в информировании

слушателя, воздействию на его поведение, стимулировании эмоционально-речевых реакций.

Таким образом, в языковой концептуализации участвуют как грамматические, так и стилистические приемы.

Ключевые слова: дискурс, коммуникация, язык, слова, речь

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 16.02.2022

Çapa qəbul olunma tarixi: 28.02.2022

**Rəyçi: filologiya elmləri doktoru, professor Əfqan Abullayev
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur**